

Відтак необхідно враховувати у дослідженнях той факт, що наркотичні засоби у різних «варіантах» в ХІХ ст. найчастіше були звичайним товаром, котрий обкладався податками і продавався більш-менш легально. Думка про негативний вплив на людський організм в суспільстві лише починає формуватися і набувати аргументованих форм. Водночас саме у Китайській імперії споживання опіуму для куріння набуло величезних масштабів і стало одним із факторів розвитку корупції, занепаду економіки, культури, укладення «нерівноправних» договорів тощо.

Джерела та література

1. Buxton J. The historical foundations of the narcotic drug control regime. URL: https://www.researchgate.net/publication/23550550_The_historical_foundations_of_the_narcotic_drug_control_regime (дата звернення: 23.02.2021).
2. McCoy W. From free trade to prohibition: a critical history of the modern asian opium trade / *Fordham Urban Law Journal*. Vol. 28. 2000. URL: <https://ir.lawnet.fordham.edu/ulj/vol28/iss174> (дата звернення: 14.01.2021).
3. Всемирная история: учеб. пособ. / под ред. Г. Б. Поляка, А. Н. Марковой. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 887 с.
4. Ковалевский Е. П. Странствователь по суше и морям. Книга 1–2. Санкт-Петербург: Типография И. П. Бочарова, 1843. 374 с.
5. Ковалевский Е. П. Путешествие в Китай. Ч. I. Санкт-Петербург: В типографии Королева и К., 1853. 199 с.
6. Ковалевский Е. П. Путешествие в Китай. Ч. II. Санкт-Петербург: В типографии Королева и К., 1853. 215 с.
7. Краснов А. Н. Из колыбели цивилизации. Письма из кругосветного путешествия. Санкт-Петербург: Типография М. Меркушева, 1898. 660 с.
8. Симон Ж. Среднее царство. Основы китайской цивилизации: перевод В. Ранцева. Санкт-Петербург: Издание Л. Ф. Пантелеева, 1886. 382 с.

Бердар Яна

Ужгородський національний університет

СЛОВАЦЬКЕ ПИТАННЯ НА ПАРИЗЬКІЙ МИРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ 1919–1920 РР.

Анотація. Розглядається участь чехословацької делегації у Паризькій мирній конференції 1919–1920 рр. Акцентується увага на відсутності окремої репрезентації словаків. Ілюструються спроби привернення уваги міжнародної спільноти до вирішення словацького питання та причини невдачі.

Ключові слова: Паризька мирна конференція, Чехословаччина, автономія, словацьке питання, А. Глінка.

Abstract. *The participation of the Czechoslovak delegation in the Paris Peace Conference of 1919–1920 is considered. Attention is drawn to the lack of a separate representation of Slovaks. Attempts to draw the attention of the international community to the Slovak issue and the reasons for their failure are illustrated.*

Keywords: *Paris Peace Conference, Czechoslovakia, autonomy, Slovak question, A. Glinka.*

Історична доля не була дуже прихильною до словаків. Століття перебування під владою корони св. Стефана ускладнили націєтворчі процеси. Активний розвиток думки про подальше автономне чи навіть самостійне життя словаків набирає обертів в ХІХ ст., однак реальні шанси на здійснення цих планів надала тільки Перша світова війна. Проте єдності щодо подальшої долі не було навіть серед самих словаків, і якщо питання про ставлення до співжиття з Угорщиною було більш-менш закрите, то характер майбутнього співжиття з чехами виглядав доволі дискусійним.

Паризька мирна конференція, що проходила з перервами з 18 січня 1919 р. по 21 січня 1920 р. мала на меті усталити обриси післявоєнного світу і вирішити безліч питань, оскільки петиції з вимогами та пропозиціями надсилалися з усього світу. Однією із таких проблем було словацьке питання в контексті утворення Чехословацької республіки – тобто чи буде це рівноправне співжиття двох націй, чи інкорпорація словацьких земель до складу Чеської республіки?

Погляди чехів на Паризькій мирній конференції були максимально зрозумілі – тільки об'єднавшись зі словаками в єдине державне утворення вони зможуть отримати належне міжнародне визнання, достатньо політичного впливу, а також військовий та економічний потенціал, що дасть змогу молодій державі вижити. Офіційно ж чехи апелювали до двох причин такого з'єднання. По-перше, концепції чехословакізму, згідно з якої чехи і словаки були представниками однієї нації та історично мали бути пов'язані в межах однієї держави. По-друге, робився акцент на багатовікове страждання словаків від угорського панування і необхідність «визволення» їх від цього ярма.

Але ми бачимо, що про рівноправність не можна було говорити навіть на етапі роботи самої конференції. Чехословаччина була представлена об'єднаною делегацією, що вже мало суперечити підписаній раніше Мартинській декларації від 30 жовтня 1918 р. Однак вже відразу після її прийняття за ініціативи Мілана Ходжі було видалено пункт 4, що вимагав незалежного представництва словаків на майбутній мирній конференції [4, с. 57].

Разом з іншим допоміжним персоналом та репортерами провідних чеських видань чехословацька делегація налічувала вісімдесят членів [2, с. 66].

Всього серед них було тільки 6 словаків, задіяних у роботі різних відомчих комісій. Очільником був Штефан Осуський (дипломат і політик, з 1916 р. – віцепрезидент Словацької ліги). Серед інших: публіцист, мовознавець, історик літератури Йозеф Шкультети (група з етнографічних, географічних та статистичних питань), економіст та підприємець Федір Гудек (економічні питання), політик Ігор Грушовський (промислові, торговельні, колоніальні та морські питання), експерт з транспорту Віліям Черно (питання залізниць та водних шляхів) та отець Маріан Блаха (церковні питання) [1, с. 11].

Звісно, подібна репрезентація та поступове відходження від ідеї про рівноправну участь словаків та чехів у новоствореній державі не могла залишитися без критики автономістів. Зокрема, побутувала думка про необхідність більш активного винесення цього питання на розгляд міжнародної спільноти. Ця ідея вперше була озвучена у відкритому листі А. Глінки до прем'єр-міністра Чехословацької республіки В. Тусара від 22 серпня 1919 р. У ньому зазначалося, що Словацька людова партія, прагнучи домогтися впровадження автономії, гарантованої словакам Піттсбурзькою угодою (підписана в США 30 травня 1918 р. між чеськими та словацькими іммігрантами), змушена звернутися по допомогу до світової громадськості [6, с. 112].

Розуміючи, що вирішення цього питання неможливе через посередництво Праги, А. Глінка у вересні 1919 р. здійснює таємну поїздку до Парижа, для того щоб довести провідним діячам конференції («Раді трьох»), що гніт з боку чехів у новоствореній державі мало чим відрізнятиметься від угорського, а права словаків на національне самовизначення не будуть гарантуватися. Однак результатом цієї спроби був тільки арешт А. Глінки, а словацькі депутати вирішили за краще не порушувати питання автономії Словаччини під час обговорення конституції [5, с. 88].

Ще однією спробою привернути увагу міжнародної спільноти до словацького питання був спеціально підготовлений меморандум «За мир в Центральній Європі» авторства католицького теолога Францішка Єглічки [6, с. 98]. В цьому документі розкривалося розчарування словаків в чехах, які не виконали жодного пункту Піттсбурзької угоди. Наголошувалося, що словацькі землі мали отримати політичне самоврядування на зразок того, що було надане Підкарпатській Русі. Виголошувалося прохання до інших країн стати арбітрами у вирішенні цієї проблеми та пропонувалося провести плебісцит, який би і показав справжні бажання словаків щодо включення їх до Чехословацької республіки [7, с. 113].

Однак представлення цього меморандуму не дало успіхів, його просто не прийняли. Ба більше, виглядало так, ніби станом на вересень 1919 р. рішення щодо словацького питання вже було прийняте, а тому будь-які спроби словацьких представників вплинути на нього були даремними.

На нашу думку, не останню роль у цьому відіграла французька делегація. Відтворення імперії Габсбургів точно не входило в інтереси Парижу, а тому приєднання словацьких земель до Чехії мало посилити новостворену державу та мінімалізувати можливість Будапешту до проведення агресивної політики.

Варто також зауважити, що підготовлений Ф. Єглічкою меморандум відповідав насамперед інтересам Угорщини, яка теж розраховувала на плебісцит у словацьких землях, оскільки десятиліттями до того проводила активну політику щодо мадяризації місцевого населення. Якщо взяти до уваги те, що Ф. Єглічка в цей час вже співпрацював з урядом Угорщини, то це зі свого боку могло дискредитувати в очах міжнародної спільноти не тільки словацьку делегацію, але й ідею автономії Словаччини загалом [3, с. 75].

Юридичну крапку в питанні словацьких земель поставив Тріанонський мирний договір з Угорщиною 10 червня 1920 р., в якому Будапешт підписувався під поточним розподілом кордонів, однак, як показав час, тільки тимчасово. Питання автономності словаків, отже, не було вирішене на міжнародному рівні й перейшло у розряд внутрішньополітичних проблем самої Чехословаччини.

Джерела та література

1. Deák L. (ed.). *Súčasníci o Trianone*. Bratislava: Kubko goral, 1996. 64 s.
2. Kovtun J. *Republika v nebezpečném světě: éra prezidenta Masaryka 1918–1935*. Praha: Torst, 2005.
3. Sidor K. *Slovenska politika na pode pražského snemu. 1918–1938*. Bratislava: Andrej, 1943. 386 s.
4. Veselý Z. Slovenská otázka při vzniku Československa na Pařížské mírové konferenci 1919–1920. *Studia Politica Slovaca*, XIII, 2020/2. S. 46–69.
5. Піковська Т. В. Національне питання в програмах політичних партій Першої Чехословацької республіки 1918–1938 рр. Вінниця: Нова Книга, 2020. 168 с.
6. Шницер И. Е. Неудавшаяся попытка поставить словацкий вопрос на Парижской мирной конференции 1919 года. *Славяноведение*. 2009. Вып. 5. С. 96–103.
7. Шніцер І. О. Словацьке питання у роки Першої світової війни. Народи світу і Велика війна 1914–1918 рр.: матеріали Всеукраїнської наукової конференції 03–04 квітня 2015 р. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 108–116.

Степченко Данило

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

АКЦІЯ РЕВІНДИКАЦІЇ НА ХОЛМЩИНІ І ПІВДЕННОМУ ПІДЛЯШШІ

Анотація. У статті розглядається акція ревіндикації на Холмщині і Південному Підляшші 1938 р. як один із найтрагічніших періодів в історії української православної церкви на території Польщі ХХ ст. Актуалізація наукової проблематики та історичної пам'яті про ревіндикацію у східних регіонах Польщі. Підтримується думка про те, що це був елемент державної спрямованої політики Польщі стосовно православних.

Ключові слова: Холмщина, Підляшшя, східна Польща, православ'я, акція ревіндикації.

Abstract. The article considers the action of revindication in Kholm region and Southern Podlasie in 1938, as one of the most tragic periods in the history of the Ukrainian Orthodox Church in Poland of the XX century. updating scientific problems and historical memory of revindication in the eastern regions of Poland. The opinion is supported that this was an element of Poland's state policy towards the Orthodox.

Keywords: Kholm region, Podlasie, eastern Poland, orthodoxy, revendication action.